

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 08.08.2023
Kabul Tarihi / Date Accepted : 31.08.2023
Yayın Tarihi / Date Published : 30.0.2023
DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1339483>
e-ISSN : 2792-0178

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. /
This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

UD TARİHİ İÇİN MÜZİKOLÖJİK SORGULAMA, ENTEL MÜŞRİK NADR B. HÂRİS UD ÇALMAYI BİLİYOR MUYDU?

USLU, Recep¹

ÖZ

Günümüz ansiklopedilerinde Nadr b. Hâris'in ud öğrendiği ve Hicaz'da ud öğrettiği bilgisi ile şarkıcı cariyeye satın alıp Hicaz'a getirdiği, hatta Nadr'ın Hicaz'ın "ilk ud çalan kişisi" olduğu iddiası yer almaktadır. Makale nitel yöntemle ele alınan bu iddiaların kaynaklarını eleştiriye tabi tutulmuştur. Nadr b. Hâris, VII.yy. da yaşamış, İslâmî tebliğe karşı 10 yıl mücadele etmiş ve Hz. Ali tarafından Bedr'de öldürülmüştür. Ölümünden sonra iki yüz elli yıl boyunca yazılan kaynaklardan siyer, tefsir, hadis ve tarih kitaplarında onun ud öğrendiği ve öğrettiği bilgisi yer almamıştır. Hicri III. yy. in ortalarında Nadr'ın Hicaz'ın ilk ud öğrenen ve öğreten kişisi olduğu yazılmış, V.yy. da bu bilgi tefsir kitaplarına geçmiştir. Nadr hakkındaki kaynaklara eleştirel bakıldığı zaman, makalenin sonucu ortaya çıkmıştır. Kaynaklar arasında İbn Kuteybe'nin 256/870 yılında yazdığı el-Maârif adlı eserde Nadr'ın "ud çalmayı bildiği" bilgisi, yüzyılın sonlarında

¹ Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Türk Musikisi Bölümü,
recep.uslu@medeniyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3849-2982>

yazılan İbn Hurdâzbih (ö.280/893) ve Mufaddal'ın (ö.290/903) eserlerinde “Hicaz’ın ilk ud bileni Nadr’dır” bilgisi ilk defa yer almış, Mes’ûdî’nin (ö.346/957) aktardığı tespit edilmiştir. Yine III.yy./IX.yy. ortalarında derlenen bazı hadis kitaplarında “şarkıcı cariye satın almanın helal olmadığı” hadisi yer almış, râvîsi zayıf olmasına rağmen bu bilgi ile “ud bilen Nadr”, X.yy.dan sonra İbn Hibban (ö.354/965) ve Zemahşerî (ö. 538/1144) tefsirlerinde birleşmiştir. Sonra bazı tefsir ve tarih kitaplarında bu bilgi tekrar edilmiş, günümüze kadar gelmiştir. Bununla birlikte bu bilgiyi kabul etmeyen birçok tarih, tefsir, hadis kaynakları olduğu da tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu makale Nadr’ın Hicaz’ın ilk ud bilen kişisi olmadığı, bu durumun sonradan ona yakıştırıldığı kaynaklar üzerinden göstermeyi başarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nadr b. Hâris, Ud çalgısı tarihi, Şarkıcı cariye, Hicaz müzik tarihi, İslâm tarihi erken kaynakları, İbn Hurdazbih, İbn Kuteybe, Zemahşerî.

MUSICOLOGICAL INQUIRY FOR THE HISTORY OF OUD, DID ENTELLECTUEL PAGAN NADR B. HÂRİS KNOW TO PLAY THE OUD?

ABSTRACT

Using historical sources without through critical examination can lead to the spread of misinformation, a fact well known to historians. Every historian knows this. In today's encyclopedias (such as by Farmer; Pellat; Aycan; Zirikli), we encounter the information that Nadr b. Harith learned the oud and taught it in the Hejaz, along with the information that he bought a singer concubine and brought her to the Hejaz. There is even a claim that Nadr was the "first oud player" of the Hijaz. This article critically examines these assertions. Utilizing a qualitative method, the article chronologically critiques the sources pertaining to this topic. Nadr b. Harith is a Meccan merchant who lived in the early seventh century. He fought against the Islamic teaching for 10 years and was killed by Hazrat Ali as a polytheist in Badr. The information that he learned and taught the oud was not included in the books written for two hundred and fifty years after his death, such as the history of prophet (like siyer), tafsir, hadith and history. In the middle of the third century, it was written in the sources of music history that Nadr was the first person to learn and teach the oud of the Hijaz, and in the fifth century this information was transferred to the books of tafsir. The conclusion of the article emerged when the sources about Nadr were looked at critically. Among the sources, the information that Nadr "knew how to play the oud" was included for the

first time in the work named al-Maarif, written by Ibn Qutayba in 256/870. And then Ibn Hurdazbih (d.280/893) and Mufaddal (d. 290/903), the information “The first ud player of Hijaz was Nadr” was included in his works, and it was determined that Mes’udi (d.346/957) repeated this information. Again, in some hadith books compiled in the middle of the third century, the hadith "it is not halal to buy a singing slave" was included, and although the narrator was weak and liar was seen, this knowledge and "Nadr who knew ud" were united in the commentary of Ibn Hibban (ö.354/965) and Zamakhshari (d. 538/1144) after the 10th century. In some of the tafsir and history books written later, this information has been repeated and has survived to the present day. However, it has been determined that there are many sources of history, tafsir and hadith that do not accept and eliminate the accuracy of this information. As a result, this article has succeeded in showing through the sources that Nadr was not the first person to know the ud in the Hijaz, and that this situation was later attributed to him.

Keywords: al-Nadr b. al-Harith, History of Oud instrument, Singing slave, History of music in Hijaz, Early sources of Islamic history, Ibn Khurdazbih, Ibn Qutayba, Zamakhshari.

GİRİŞ

Ch. Pellat’ın yazdığı ansiklopedi maddesinde Nadr’ın “şarkı söyleyen kızlar satın aldığını” veya H. G. Farmer, “Hicaz’a udu getiren adam olduğunu” söylerlerken ne kadar haklıydılar? Bu fikrin birinci derecede kaynaklarından olan İbn Hurdâzbih’in (ö.280/893) daha önce, eserinde yer verdiği “Arapların uda kiran, müvetter ve mizher dedikleri” bilgisini sorgulamıştık ve incelemede İbn Hurdâzbih’in verdiği bilginin aksine Lebid b.Rebâ’nın şiiirinden verilen örnekte geçen kiran çalgısının kesinlikle ud olmadığını, ancak Hîre’de kadın köleler tarafından kullanılan çeng olabileceğini delillerle ortaya koymuştuk, başka araştırmacıların da bu sonuca ulaştıklarını belirtmiştik (Uslu, 2023a: s. 49). İşte aynı şekilde güncel araştırma ve ansiklopedilerde de yer alan bir bilginin kaynağı olan İbn Hurdâzbih’in eserin bir başka yerinde verdiği Nadr b.Hâris’in ud öğrendiği ve cariyesine, Hicaz Araplarına öğrettiği bilgisini sorgulamak ihtiyacı, müzik tarihinde, özellikle Hicaz müzik tarihi ve ud tarihi için araştırmanın zorunlu olduğu ortadadır.

Problem durumu: Bu araştırmanın konusu İbn Hurdâzbih’in (ö.280/893) ilk defa Nadr b.Hâris’in ud çalmayı öğrenip Hicaz’a getirdiği bilgisini kaynaklar üzerinden araştırmaktır. İbn Hurdâzbih’in

verdiği bilgi üzerinden ana problem Nadr b. Hâris'in ud bilip bilmediği iken, birinci alt problem olarak Hicaz'da ud çalgısının ilk defa Nadr'ın getirip getirmediğini, ikinci alt problem Nadr sayesinde udun Hz. Peygamber zamanında Hicaz'da bilinip bilinmediğini, üçüncü alt problem kaynakların bu konuda ne dediklerini sorgulamayı amaçlamaktadır. Nadr'ın biyografisi hakkında Köse'nin bir iyi bir araştırması olmuş ise de ud öğrenip öğrenmediği konusuna değinmemiştir. Bazı araştırmalarda Hicaz'da ilk ud bilen kişi olarak anıldığı görülmekle beraber Nadr'ın ud bilip bilmediğini özel olarak araştıran bir makaleye rastlanmamıştır.

YÖNTEM

Nitel yaklaşımla sistematik eleştirel müzikoloji yöntemin kullanıldığı bu araştırma aynı zamanda tarih kaynaklarından ansiklopedilere (bk. Aycan, Zirikli, Pellat) geçen konuyla ilgili verilen bilgilerin doğru olup olmadığını ortaya çıkaracak, sürdürülebilir kaliteli müzik tarihi eğitime katkıda bulunacaktır.

Sınırlılıklar

Konumuzun şarkıcı cariye satın almasından daha çok, Nadr'ın ud öğrenmesi ve öğretmesi gibi Nadr b. Hâris'in müzikle ilgisi ile sınırlı olduğunun farkındayız. Bu sebeple Nadr b. Hâris'in adından, onun şarkıcı cariye, müzik ve ud ile ilişkisinden bahsetmedikleri için Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855), Tirmizî (ö.279/892), Taberânî (ö. 360/971), Beyhakî (ö. 458/1066) gibi hadis kitapları ve fıkıh kitapları konumuzun dışındadır. Okuyucu için şu kadarını söyleyelim, hadis kitaplarının bazıları, Heysemî'nin (ö. 807/1405), *Mecmau'z-zevâid*'i (2001: c.8, s.156, nr. 13314) ve Zehebî (1995: c.5, s.195-196) ve Mizzî gibi (1992: c.21, s.178-182) gibi hadis tenkitçilerinin Ali b. Yezîd el-Elhânî adlı râvîsinin münker, metruk, güvenilirmez, zayıf olduğunu belirttiği şarkıcı kadın köle - muganniye veya kayne- satın almanın yasak olduğu konusundaki hadisi içermektedirler (Abdullah Cüda: 1986: s.71-73). Bu makalenin konusu dışında tutmaya çalışmakla beraber olayların nasıl akış sağladığını ve bilgi akışının kaynaklara nasıl geçtiği konusunda hadis kaynaklarına değinmemiz gerekmiştir.

Nadr b. Hâris kimdir? (Orijinal imlası **النضر بن الحارث بن كلدة**)

İbn Hurdâzbih'in (ö.280/893?) ve Mufaddal'ın (ö.290/903?) eserlerinde adı geçen Nadr b.Hâris'in hayatı güncel ansiklopedilerde madde olarak yer almış (bk.*İslâm Ansiklopedisi, wikipedia,*

Encyclopedia of Islam), ilgili iyi bir müstakil araştırma, onu “entellektüel müşrik” olarak tanımlayan Feyza Betül Köse (2018) tarafından yapılmıştır. Özetle: Doğum tarihi bilinmeyen Nadr b. Hâris Mekkeli, Kureyşlidir. İslâmî tebliğin başladığı m.610 yıllarında, yani m.VII. yy. başlarında hayatta idi. Soyu Nadr b. Hâris b. Kelde b. Alkame b. Abdimenaf b. Abdiddar b. Kusay şeklindedir. Bizans-Şam ve Fars-Hîre bölgelerine gidip gelen bir tüccardır. Getirdiği malları Medine ve Mekke’de satmaktaydı. İki kardeşi Hâris ve Nudayr müslüman olmuştu. Buna daha çok içerleyen Nadr, birkaç kez Hz. Peygamber’le tartışmıştı. Hz. Peygamber’in İslâm tebliğine karşı, edindiği kültür birikimi ve güzel konuşmasıyla Mekke’li Arapları kışkırtmıştı. Müfessir ve siyer yazarları tarafından bir kısım âyetlerin inme sebebi olarak anlatılmaktadır (Mukatil, Taberi, İbn Kuteybe; İbn Hişam, Belazuri). Bedir gazvesinde elde edilen müşrik esirler arasında ele geçmiş ve Hz. Ali tarafından öldürülmüştür (h.2/m.624). Bazı Arap tarihi kaynaklarında akraba olmadıkları halde ünlü, İslâm’dan önce ölmüş olan Arap hekimi Hâris b. Kelede ile soyu karıştırılmıştır. Bu karıştırma bazı araştırmalara da yansımıştır. Bu hatanın ilk defa İbn Ebi Usaybia’nın *Uyûnu’l-enba*’sı ile başladığına Azizova (2007: s. 362) dikkat çekmiştir.

İslâmî tebliğin başladığı andan itibaren 10 yıl süreklî Arapları kışkırtan Nadr b. Hâris’in öldürüldüğü Bedir gazvesinin oluşumunu Mustafa Fayda’nın (1992: c.5, s.325) yazdıklarından kısaca özetlersek, İslâm’a düşman Ebu Süfyan ile birlikte 140 kişilik büyük bir tüccar kfilesinin Mekke’den Şam’a gittiklerini haber alan Hz. Peygamber, onların dönüşünde getirecekleri mallarla ve fitne ile güçlenmelerini engelleyecek Medine’de bir birlik topladı. Şam’dan tüccarlarla birlikte dönerken bu birlik durumunu haber alan Ebû Süfyân, Mekkelilerden yardım istedi. Mekkeli müşrikler ordusuyla Bedir’de yapılan savaşta yetmiş müşrik öldürüldü, yetmiş kişi esir alındı. İslâm’a düşman olan Ebû Cehil ile Nadr bu esirler ve sonradan öldürülenler arasında idi. Nadr’ın müslümanların barış teklifine karşı, Bedir’de savaşı kışkırtarak aktif rol oynayanlardan biri olduğu (Köse, 2018: s.77) belirtilmektedir.

BULGULAR

Tefsirlerde ve Siyerlerde Nadr b. Hâris

Esasen bu konu tefsirle ilgili olmakla birlikte Köse’nin makalesinde verilen bazı tefsirlerde Nadr b. Hâris’in müzikle nasıl anıldığı dikkatimizi çekmiştir. Köse’nin makalesinden anlaşılan ilk tefsirlerden Mukatil b. Süleyman’ın (ö.150/767) tefsirinde Nadr’ın adı geçmektedir. Mukatil’in

tefsirini yayınlayan konunun uzmanı Şehhâte'ye (2006: s.29) göre, ilk tefsirler, genellikle Abdullah İbn Abbas (ö. 68/687-88) tefsiri, Said b. Cübeyr'in Mervan b. Abdulmelik (ö. 86/106) için yazdığı tefsir, Mücahid'in (ö.103/721) tefsiri, İkrime'nin (ö. 104/722) İbn Abbas'tan naklettiği tefsiri, Hasan el-Basrî (ö.110/728) tefsiri, Hicaz'da ilk kitap telif eden İbn Cüreyc'in (ö.150/767; İbn Abbas rivâyetleri) tefsiri, Süfyân es-Sevrî (ö.161/778) tefsiri, Ferrâ'nın (ö. 207/823) tefsiri olarak anılmaktadır. Mukatil ve İbn Abbas'ın tefsirlerde önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Köse'nin (2018: s.72) makalesinde Nadr'ın adı için verilen ikinci tefsir Taberî'ye (ö.310/922), üçüncü tefsir Vâhidî'ye (ö.468/1076) aittir. Bu tefsirlerde Nadr, Mukatil'in tefsirine benzer şekilde Hz. Peygamber'e en fazla düşmanlık edenlerden biri olarak anılmış, tefsirlerinde Nadr'ın ud çaldığı, müzik bildiği, şarkı söyleyen cariyeye edindiği konularından bahsedilmemiştir. Taberî, tarihinde de (1987) de Nadr'ın müzikle ilgili yönünden söz etmemiştir. Bu inceleme bize tefsirlerde Nadr'ın müzikle ilgisinden h.II.yy.dan IV.yy. başına kadar söz edilmediğini göstermektedir.

Köse'nin (2018: s.76) makalesinde andığı son tefsir Suyûti'nindir (ö.911/1505), Lokman suresi 6.ayetteki "lehvü'l- hadîs" ayetini yani "boş söz, batıl söz" anlamındaki kelimeleri tefsir ederken Nadr'ın, herhangi birinin müslüman olacağını işittiği zaman ona satın aldığı şarkıcı cariyesini göndererek, cariyesinden bu kişiyi yedirip içirmesini, ona şarkılar söylemesini istediği, sonra da bu hayatın Hz. Peygamber'in davet ettiği dinden daha iyi olduğunu söylediğini nakletmektedir. Kaynakta kullanılan bazı terimler müzik tarihi açısından önem taşıdığı için biz de tefsire baktık. Gerçekten de Suyûti (2011: c.6, s.504) tefsirinde, âyeti tefsir ederken farklı rivâyetleri değerlendirmekte, "satın alınan boş söz" ayetini açıklamak için "batıl söz" dedikten sonra "gına" ve ardından âyetin "Kureyş'ten muganni cariyeye satın alan bir adam" hakkında indiği, ardından âyet Nadr b.Hâris hakkındadır çünkü o, birinin müslüman olacağını işittiği zaman, bir "kayne" satın alıyor ve onu yolundan çevirmesi için "git ona gına/şarkı söyle" diye söylediği çeşitli râvîlerden İbn Abbas'a dayanan bir zincir vermektedir. Dikkat çeken rivâyetlerden biri "Kureyş'ten adı bilinmeyen bir adam şarkı söyleyen cariyeye satın aldı" iken, daha sonra Nadr'ın adının rivâyet edilmesidir. Anlaşıyor ki Taberî ile Suyûti arasında konunun bu şekilde bir araya getirilmiş başka tefsirler olabilir düşüncesini açıklığa kavuşturmak gerekmektedir. Biz de Suyûti'den önceki, kronolojik olarak geriye doğru giderek müfessirlerden İbn Hibbân, Zemahşerî, İbnü'l-Cevzî, İbn Abbas, İbn Cüreyc, Nesâî tefsirlerine baktık.

Zemahşerî (ö. 538/1144) *el-Keşşâf*'ta "lehvü'l- hadîs" âyetini açıklarken Nadr b.Hâris'in Acemden kitap satın aldığından bahsettikten sonra, "kıyle: denildi" lafzıyla "o muganniyeler de satın

alıyordu” rivâyetiyle şarkıcı cariye satın aldığından ve müslüman olan kişiye gönderdiğinden ve bu sebeple şarkıcı kadınların satın almanın helal olmadığı hakkında hadisin vârid olduğundan söz etmektedir (Zemahşerî, 1998: c.5, s.6; Dayf, 1976: s.180. Zemahşerî’yi tahkik edenler ilgili yerde hadisleri tahrir etmiş, çeşitli cerh ve ta’dil uzmanları hadisi râvîlerinden dolayı hasen, leyyin (güvenilmez), merfu veya zayıf bulunduğu belirtilmiş (konumuz hadis tahriri olmadığı için ayrıntılara girmiyoruz), ancak İbn Abbas’ın adını anmamaktadır.

Daha önceki müfessirlerden İbn Hibbân (ö.354/965) tefsirinde aynı âyetler açıklanırken Nadr b.Hâris’in Faris’e giden bir tüccar olduğu, bazı Acem kitaplar, müstehcen şarkılar söyleyen (tuganni bi’s-sebb) şarkıcı cariyeler satın aldığı, bu sebeple “lehu’l-hadîs” âyetinin “gına ve meâzif”i kastettiği, Hz.Peygamberin bu sebeple “şirâu’l-muganniyât ve bey’ahum haram: şarkıcı cariye satın almak ve satmak haram” dediği, bazılarınca “tabl: davul”un kastedildiği (İbn Hibbân, 1993: c.7, s.179), bu kişinin “İbn Hatal” denildiği aktarılmıştır. İbn Hibbân Nadr ve şarkıcı cariyeler cümlesini, Suyûti’nin yaptığı gibi râvî zinciri vermemiş İbn Abbas’ın adını anmamıştır. İbn Hatal için “kıyle: denilir ki” ile başlamış olması da ilgi çekicidir. İbn Hibbân bir anlamda açıklamasında hadis vermek suretiyle “şarkıcı kadın edinmek”, “müzik aleti edinmek, müzik aleti çalmak” konularında hadis literatüründe derlenenlere ve fıkıh alanındaki tartışmalara da dikkat çekmektedir. Yukarıda h.IV. yy başına kadar tefsirlerde Nadr’ın udla ve müzikle ilgisinin bulunmadığından söz etmiştik, İbn Hibban’ın h. IV. yy ortaları/m.X.yy. sonları müfessiri olduğuna, İbn Abbas adının bulunmadığına dikkat edelim.

Tefsirlerde sıkça adı görülen İbn Abbas’a (ö.68/687) dayanan Suyûti’deki rivâyet zincirleri sebebiyle İbn Abbas adına düzenlenen tefsirlere de bakmak gerekmektedir. Çoğunlukla İbn Abbas’dan derlendiği belirtilen (Şehhate, 2006: s.29) ilk dönem tefsirlerden İbn Cüreyc’in (2004: s.720) veya mevcut İbn Abbas adına derlenen çoğu tefsirlerin Lokman suresinde (İbn Abbas, 1991: s.402) Nadr’ın adı, yukarıda anılan gına, şarkı söyleyen cariye satın alma, ud öğrendiği konuları yoktur (bk.Humeydi). Ancak onun adına nisbet edilen rivâyetleri derleyen IX./XV.yy yazarı Fîrûzâbâdî’nin (ö.817/1415) *Tenvîrü’l-Mikbâs* (1919: s.344) adlı tefsirde elimine etmeden her türlü rivâyet bir araya getirilmiş olduğunu, müfessirlerin tefsirin râvîsi Ebû Sâlih Bâzân’ı son derecede zayıf kabul ettiklerini (*DİA*, 1988: c.1, s.76 vd), ayrıca eserin Fîrûzâbâdî tarafından derlendiğini de şüpheyle karşıladıklarını (*DİA*, 1996: c.13, s.142 vd) belirtelim. Nesâî (ö.303/915; 1990) tefsirinde de Lokman suresi âyetleri dolayısıyla Nadr adına rastlanmamıştır. Suyûti öncesi geç dönem müfessirlerden İbnü’l-Cevzî (ö.597/1201; 1999: s.1099) Lokman suresi tefsirinde, İbn Abbas’ın bu

âyet şarkıcı cariyeye satın alan bir adam için indi; Mücahid'in bu âyet kayneler ve muganniyeler hakkındadır; İbnü's-sâib ve Mukatil'in bu âyet Rustem ve İsfendiyar ahbarları satın alan Nadr b.Hâris hakkındadır dediklerini aktarırken, İbn Abbas'a ait yorumda Nadr'ın adını vermeden aktarmıştır. Görüldüğü gibi önceleri ilgili âyetin tefsirinde iniş sebebi olarak Nadr'ın adı destansı anlatıları satın alması sebebiyle, daha sonra âyetin iniş sebebine şarkıcı cariyeye alan bir adam açıklaması getirilmiş, daha sonrasında Nadr'ın şarkıcı cariyeye satın alan adam şekline dönüşmüş olduğu görünmektedir. Bu yorumlar sonradan yazılan tefsirlerde çoğaltılarak zenginleştirilmiştir. Eski tefsirlerden çağdaş tefsirlere de bu bilgi girmiş olabilir.

Köse'nin çalışmasından anlaşıldığı kadarı ile h.II.-III./VIII.-IX.yy.lar arasında yazılmış birçok önemli ilk dönem siyer kitaplarında Nadr b. Hâris'in ud çaldığı, öğrendiği veya öğrettiği, şarkı söyleyen cariyeye sahip olduğu, müslüman olan birine şarkıcı cariyeye gönderdiği gibi müzikle ilgisinden bahsedilmemektedir. Bunlar: İbn İshâk (ö.151/768); Vâkidî (ö.207/822); İbn Hişâm (ö.218/833); İbn Sa'd el-Basrî (ö.230/845); Zübeyrî (ö.236/850); İbn Ebî Hayseme (ö.279/892-93); Belâzurî (ö.279/892), *Ensâb ve Futûhu'l-Buldân* adlı eserleri olup tarafımdan da kontrol edilmiştir. Bunlara ilave olarak İbn Hurdâzbih ile çağdaş yazarlardan Ezrakî (ö. 250/864) ve Fâkihî'nin (ö. 278/892) Mekke tarihi eserlerinde, İslâm'da ilkler kitabı yazar Ebu Arûbe'nin (ö.318/930) ve Taberânî'nin (ö. 360/971) eserlerinde ilk ud öğrenen Nadr ve müzik bilgisi yoktur (bkz. Kaynaklar). İlk bakışta siyer yazarlarının sadece Hz. Peygamberin hayatı ile ilgili rivâyetleri derlemiş oldukları ve bu nedenle başka konulara yer vermedikleri akla gelse de, Bedr'de müşriklerin dinlenirken eğlenecekleri emellerini yazan Vâkidî (1984: c.I, s.201-202, 225) örneğinde görüldüğü gibi, entel müşrik Nadr'ın müslümanları vazgeçirme çabaları ve hadis irad edilen şarkıcı kadın köle satın alınması konularını kendilerine rivâyet eden biri olmadığı için alınmadıkları da akla gelmelidir. Göreceli de olsa konu siyerle ilgili görülmemiştir denirse, bu durumda en azından siyerde değilse diğer yazdıkları kitaplarda bu bilgiyi verebilirlerdi denebilir.

Nadr b. Hâris ve Müzik

Konuya girişte Nadr b. Hâris'in güncel ansiklopedilerde “Fars sanat ve kültürüyle ilgilenerek ud çalmayı ve şarkı söylemeyi öğrenmiş, oralardan Mekke'ye şarkıcı câriyeler getirmişti” (Aycan, 2006: c.32, s.280; Pellat, 1993: c.7, s.872 “to have brought singing slave girls”) veya İslâm'da “udla ilk gına söyleyen kişi” (Ziriklî, 2002: c.8, s.33) olarak yer aldığına işaret etmiştik. Ud'un gelişimiyle ilgilenen kişilerden biri olan Ziyagil (2021: s.8) bu kişiden “İbnül-Hâris” diye söz

ederken, detaylı bir değerlendirmesi yoktur. Pek çok XX-XXI.yy. müzik tarihçisinin Nadr konusunda kaynağı olan Farmer'ın (1929: s.14, 18, 23, 69) araştırmalarında Mufaddal ve Mes'ûdî'den aktardığı bilgileri yorumlamak dışında kaynaklara eleştirel bir yaklaşımı görülmemektedir.

İbn Hurdâzbih'in (ö.280/893) *el-Muhtâr* adlı eserinde, "Araplar, nasb dışında başka bir gına bilmiyorlardı. Bu durum Nadr b. Hâris b. Kelde Irak'tan gelene kadar sürdü. Kisra'ya elçi olarak gönderilen bu adam Hîre'ye gelmişti. Ud çalmayı ve onunla gına söylemeyi öğrendi. Daha sonra Mekke'ye geldi ve Mekkelilere öğrendiği bu şeyleri öğretti. Mekkeliler de kayne edindiler" (İbn Hurdâzbih, 1964: s.19; haz. Tokay, tercümesi s.75, Arapçası s.161) cümlesi yer almaktadır. Burada aktardığımız Nadr b. Hâris'in Hîre'den ud çalmayı ve gınayı öğrendiği ve Mekke'ye gelip bu şeyleri öğrettiği ifadesinin sorgulanması gerekmektedir. İbn Hurdâzbih eserinde bu bilgiyi nereden aldığını söylemiyor, râvî zinciri vermiyor, başka bir esere işaret etmiyor. Oysa çağdaşı ve aynı konuda, kendi ifadesiyle özellikle "Arapların eskiden udu bilmedikleri" görüşüne karşı kitap yazan Mufaddal b. Seleme'nin (ö.290/903; 1984: s. 13) *Kitâbü'l-Melâhî* adlı eserinde Nadr b. Hâris'in Hîre'de ud öğrendiği ve Mekke'ye gelip ud öğrettiği bilgisi aynı cümlelerle yer almaktadır (Mufaddal, haz. Yahşi, 2013: tercüme kısmı s.57, Arapça kısmı s.94; İbn Hurdâzbih, haz. Tokay, 2013: s.75; Uslu, 2023a: s.49). Bu kitapçık Mes'ûdî (ö.346/957) tarafından aktarılmıştır, bu sebeple bazı araştırmalarda Mes'ûdî'nin (II, 588 vd; 2005: c.IV, s.177) adı, aynı kaynağı kullanarak "Arab'da ilk gına söyleyen kişi" bilgisi verdiği yerde görülür.

İbn Hurdâzbih gibi, bu ve buna benzer bilgilerin öncüsü sayılan Mufaddal'ın eserini İngilizce'ye çeviren Farmer bu bilgiyi çeşitli araştırmalarında sorgulamaksızın kullanmıştır. Nadr'ın azılı bir müşrik olduğu için Bedr'de öldürüldüğünden başka bir ifade yer alamayan Câhiz'i (ö. 255/869; 1966: c.4, s.161) kaynak kullanan Pellat da, kaynak gösterdiği Esed de (1969: s.116 vd) gibi birçok araştırmacı (örn. Hitti, 1970: s.273; Natur, 1992: 190; Turabi, 1997: s.237) Farmer'dan etkilenmiştir. Mufaddal b. Seleme de bu bilgiyi aynı cümlelerle verirken herhangi bir kaynağa ve râvîye işaret etmemiş, eserinde bazen "İbn Ebî İsrâîl" diye bilindiğini belirttiği Yakub b.İshak'tan (Yahşi, 2013: 84, 85) aktarımlar yapmaktadır. Bu şahıs Mısırda Fatimiler zamanında yaşamış Yahudi asıllı tabip Ebu Yakub İshak b. Süleyman el-İsrâîlî (ö.320/930?) olabilir, müzikle ilgisi belirtilmemiştir, günümüze ulaşan hiç bir eseri yoktur (İbn Cülcül, 1985: s.87; Hamarne, 1985: c.2, s.26). İbn Hurdâzbih, kronolojik karşılaştırma yapıldığında Kayrevanda doğmuş ve Mısırda yaşamış genç tabib İshak'tan aktarımlar yapmış görünmektedir. Ancak coğrafi uzaklık sebebiyle

görülmüş olup olmaması düşündürücü olduğu kadar, İbn Hurdâzbih'in kitabını kullanan Mes'ûdî'nin (ö.346/957) bu ilaveleri yapmış olabileceği gibi bir şüpheli durumla karşılaşmaktayız. Çünkü İbn Hurdâzbih ile aynı tarihlerde ölen İbn Ebi'd-Dünya (ö.280/894) müzik ve eğlence ile ilgili *Zemmü'l-melâhî* (1996: s. 38) adlı eserinde Nadr'dan hiç bahsetmemiştir.

İbn Hurdâzbih ve Mufaddal'ın Nadr'ın müzik bilgisi hakkında kendilerinden önceki kaynakların neler söylediklerine, bu bilgilerin olup olmadığına bakmak gerekmektedir.

Azizova, tespit ettiği İbn Kuteybe'yi (ö.276/889) kaynak göstererek, Nadr b. Hâris'in Hîre'de ud çalmayı öğrendiğini (İbn Kuteybe, *Maârif* ten Azizova, 2007: s.363) söyler. Ancak İbn Kuteybe, *el-Maârif* (1981: s.576) adlı eserinin “eşrafın sanatları” bölümünde yer alan Nadr'ın “Hîre'de ud öğrendiğini” değil sadece “yuganni bil-ud” yani “udla şarkı söyleme sanatını” bildiğine işaret etmektedir. Nadr'ın bunu Hîre'de öğrenmiş olabileceği tahmini de hayatı hakkındaki diğer bilgilerle birleştirilerek yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bundan daha önemlisi Nadr, gerçekten ud biliyor muydu?, udla gına söyleyebiliyor muydu?, şarkı söyleyebiliyor muydu? sorularıdır.

İbn Kuteybe'nin (ö.276/889) eseri, İbn Hurdâzbih ve Mufaddal dışında bu konuda ulaşılabilen erken döneme ait tek kaynaktır. İbn Kuteybe *el-Maârif*'te (1981: s.154 ve 576) Nadr'ın adını Bedr'de ölenler listesiyle birlikte iki yerde verir. İbn Kuteybe *el-Maârif* adlı eserini ne zaman yazdı sorusu araştırıldığında, eseri bitirdiğinde Abbasi sarayına gidip halife Mutemid'in (salt.256/870-892) kardeşi el-Muvaffak'a okumuş, o da çok beğenmiş ve ödüllendirmiştir, yani bu eser yaklaşık 256/870 yılından birkaç yıl sonra yazımı bitirilmiş denebilir. *el-Maârif*'in önemli kaynakları arasında gösterilen Dîneverî'nin (ö. 282/895) Fars tarihi bilgilerine çokça yer veren *Ahbârü't-tivâl*'da, İbn Kuteybe'den otuz yıl önce ölen hocası Câhiz'in *el-Beyân* (1998: c.4, s.43-44) adlı edebi, şarkıcılar hakkındaki ilk tabakat (1991: c.3, s.129-136) ve “kayne kitabı” eserlerinde Nadr ve müzik bilgisinden bahsedilmemektedir.

Dolayısı ile İbn Kuteybe bu bilgiyi oradan ve onlardan almamıştır. İbn Kuteybe herhalde “eşrafın sanatları” bölümü derlemelerden oluştuğu için râvî veya kaynak adı vermemiştir.

Azizova (2007: s. 429) bir başka yerinde “Hz. Peygamber'le rekabet etmeye çalışan Kureyş'li Nadr b. Hâris'in bu maksatla çeşitli kıssaların yanı sıra, Hîre'den üd kullanımını öğrenip Mekke'de öğretinceye kadar bölge halkının bu aletle ilgili tasavvuru bulunmadığı rivâyet edilmektedir” cümlesine İbn Hurdâzbih, s. 42; Mes'ûdî, IV, 222” kaynak gösterir. Farmer'ın tespitini tekrar ederek “Böylece sadece ahşap gövdeli üd, geleneksel deri gövdeli mizharın yerine geçmekle kalmamış, sanç ve tambur gibi telli ve vurmali bazı aletler de buradan ithal edilmiştir” (Farmer,

1929: s.5; Azizova, 2007: s. 429) der (Not: bu anlatım bize Hz.Peygamber zamanında Nadr'ın Hicaz'a ahşap udu getirdiği ve Hicaz'da bilinen diğer deri gövdeli bir ud ile yer değiştirdiğini anlatmaktadır, oysa gerçek böyle değildir; deri gövdeli mizhar/ud Yemen sazıdır, Hicaz'da rağbet gören bir saz değildi, ayrıca ud üzerinden bu değişim Hz.Peygamber zamanından kısa bir süre sonra olmuştur). Azizova (2007: s. 434) bir başka yerinde “Nadr b. Hâris b. Kelede'nin Irak'ta üd çalmayı öğrendiğinden ve Mekke'ye döndükten sonra bu becerisini öğrettiği birkaç müzisyen cariyeye edindiğinden bahsedilmektedir” diyerek İbn Hurdâzbih ve Mes'ûdî kaynaklarını aynı sayfalarla belirtir. Belirttiği İbn Hurdâzbih'e dayandırılan bu konu elinizdeki makalenin ana problemidir. Cümlelerine devam eden Azizova diğer Hâris b.Kelede'ye geçerek “Sakîfli Hâris b. Kelede'nin seyahatte bulunduğu Fars ve Yemen topraklarında üd çalmayı öğrendiğine dair haberler (İbn Cülcül, 54; İbn Ebî Usaybi'a, 161), onun Tâif'te kendisine vergi ödeyen “bayrak sahibi” cariyeleri bulunduğu dair rivâyetle (Mes'ûdî, III, 15) karşılaştırıldığında, Arapların tabibi lakabıyla ünlü Hâris'in, yarımada pek fazla yaygın olmayan üd çalmayı kendisi için kazanç yolu olmaktan ziyade kendilerinden sağladığı kârı artırmak amacıyla cariyelerine müzik eğitimi vermek için öğrendiği düşünülebilir” (Azizova, 2007: s. 434) sonucuna ulaşmaktadır.

Burada konu udla ilgili olduğu için Hâris b. Kelede hakkında yazılanlara daha eleştirel bir yaklaşım sergilemek gerekmektedir (Not: Esir ticareti yapan kişilerin cariyelerine ud öğretmek için ud çalmayı öğrendiler yerine, ud çalan birini tutup cariyelere öğrettirirler fikri daha öncel mantıklıdır). İbn Cülcül'ün (ö.384/994), *el-Maârif*'in yazım tarihi dikkate alınır, kendisinden 100 yıl önce ud bildiği söylentisi yazılmaya başlanan Nadr'ın, hatalı bir söylenti de olsa babası gösterilen Hâris b. Kelede'den öğrenmiş olması, dolayısı ile söylentilere göre Muaviye zamanına kadar yaşamış (İbn Cülcül, 1985: s.54) gösterilen Hâris, udu, Fâris ve Yemen bölgesinde “teallem” yani “öğrenmişti” ifadesinin ne kadar doğru olabileceği ihtimaline dikkat etmek gerekmektedir. Eseri yayınlayan Fuad Seyyid'in bir sonraki sayfada 5 nolu dipnotta işaret ettiği gibi İbn Cülcül'ün metnindeki “yadribu'l-ud” yani “ud çaldığı” bilgisi İbn Ebû Usaybia (ö. 668/1270; Uyun: s.161) tarafından da İbn Cülcül kaynak gösterilerek, tıp tarihiyle ilgilenenlerin birçoğu gibi aynen tekrar edilmiştir (örneğin Mevsîlî, *Ravzatü'l-elibba*, sekizinci bab). Oysa Hâris'in Muaviye zamanına kadar yaşadığını söyleyen İbn Cülcül'ün verdiği birçok hatalı bilginin olduğunu farkeden, İbn Kesîr'in *el-Bidâye*'sinde görüldüğü gibi, birçok tarihçi haklı olarak tabip Hâris b. Kelede'nin ud bildiği ve öğrettiği bilgisine yer vermemiştir. Öyle anlaşılıyor ki ud bilgisi ile Hâris ve Nadr arasındaki benzer hayat ve akrabalık karışıklığı tıp literatüründen ortaya çıkmış, tarihe sıçramışa benzemektedir. Tıp

tarihiyle ilgilenen çağdaş araştırmacılardan Halîlî (1946, c.1, s.99) Hâris'in ud bildiği bilgisinin yanlış olduğunu Ebû Amr'dan nakletmiştir.

Nadr b. Hâris'in Bizans-Şam ve Fars-Hîre bölgelerinde müzik bilgisi edinmiş olması mümkündür, ancak buna ihtiyaç duyuyor muydu? Bu soru dikkat çekicidir. Ticaretle uğraşan birinin para getirmeyecek veya getirirse de talebi nâdir olacak şeylerle eğlenmek için ilgilendiğini düşünürsek (özellikle Hicaz düşünüldüğünde), Nadr'ın şarkı dinlediğini, ud gibi çalgıları dinlediğini, şeklen udu Hîre'de gördüğünü ve bildiğini söylemek doğaldır. Eğer para kazandırıyor ise şarkı söyleyen cariyeye/kayne alıp satması da doğaldır (bu arada “kayne” kelimesinin sadece “şarkı söyleyen köle” anlamına gelmediğini de belirtelim). Ancak bunun için Hicaz'da yaşayanlardan bir talep olması gerekir (arz-talep dengesi). Hatta bu konu Ebu Süfyan gibi diğer tüccarlar için de söylenebilir. Fakat Cahiliye Döneminde Hicaz bölgesinde çölde gelenekleri ile yaşayan az sayıda hadari ve çoğunlukla bedevilerden oluşan topluma şarkı söyleyen cariyeye getirmek, müzik ve ud öğrenip öğretmek ne derecede kârlı bir iştir? Nadr'ın karşı çıktığı İslâm'ı anlatan âyetlere, Hz. Peygamber'e karşı olan “entelektüel birikim” sahibi biri olarak gerçekten müziği kullanmış mıdır? İlk dönem siyer ve tefsir kitapları neden bu konuyu belirtmemişlerdir? Nadr'ın şarkı söyleyen cariyeye edindiğini, ud ve müzik öğrendiğini söylemek ne derecede gerçekçidir? Acaba bu rivâyetler, öncekiler bıraktıkları bazı boşlukları doldurularak üretilmiş gerçekçi olmayan söylentiler olabilir mi? gibi sorular bizden önceki bazı tarihçilerin zihnine gelmiş olabilir.

Tarih kaynaklarının bu verileri ışığında müzik tarihiyle ilgilenenler özellikle ud tarihi yazarlar Hicaz'da udu ilk çalan kişi hakkında tereddüde düşmüşlerdir. Bazıları Nadr'ı (İbn Hurdâzbih, Mufaddal, Ziriklî), bazıları Said b. Miscâh'ı (Nüveyrî), bazıları İbn Süreyc'i (İsfahânî; Uslu, 2021) yazarken bazıları hem Nadr'ı hem de İbn Süreyc'in ilk kez udu Hicaz'a getirdiğini yazmışlardır (Hitti, 1970: s.273; Can, 1995: s.9; Farmer, 2000: c.10, s.769). Ud tarihi için bunlardan hangisi doğru olabilir konusu tartışılmamıştır.

Köse'nin makalesinin sonucunda kullandığı ifade “Mekkelilerin Nadr'ın kendilerine öğrettiği şarkı, müzik aletlerini çalma ve getirdiği şarkıcı cariyelerden sonra bunları öğrendikleri veya edindikleri hususu abartılı anlatım olmalıdır” şeklindedir. Köse'nin abartılı bulduğuna gerekçesi ise “zira bunların Mekke'de Nadr'dan önce de olduğu muhakkaktır” şeklindedir. Köse'nin bu ifadesine yalın anlamıyla değil ancak içerdiği anlamda eğer “ud gibi teltinlak çalgı aletlerini barındırıyor ise” itiraz edilebilir. Çünkü ud sanıldığı gibi Hicaz çalgısı değildir, Hicaz'a Nadr tarafından getirilip getirilmediği konusu bu makalenin sonuçlarından biri olacaktır. Hicaz, uzak

çevresinden kısmen yalıtılmış ve düşman saldırılarından uzak hayatı tercih eden Arap kabileleri için yaşam yeri idi, ancak tüccarlar ve bazı zaruri sebeplerle terkediliyordu. Çöl hayatı hakimdi. Entelleri, çöl hayatının cesaretini gösteren şiire gönül vermiş kişilerdi. Bu sebeple Farmer (1929: s.23), herhangi bir kaynakta yazmadığı halde Nadr'in şair olduğu (poet-ministrel) ve destansı şiir söylediği çıkarımına kapılmıştır. Merkezi yerleşim yerleri kalabalık değildi. Kısa süre içinde büyük değişikliklere sebep olacak kolay kolay dışardan göç almıyordu. Şam ve Hîre gibi şehirli insanların, istilâcı kuvvetlerin tercih edecekleri yaşam biçimi yoktu.

Acaba Nadr hakkındaki anlatılar üç farklı ilim dalından tefsir/hadis, şiir/edebiyat/musiki, ahbar/tarih/evâil olmak üzere gruplandırılabilir mi? Mesela İbn Kuteybe, *Te'vilü Müşkili'l-Kur'an*'da (1973: s.71) bir âyetin inme sebebi açıklanırken Nadr b.Hâris'in sadece adını vermiş, ud ve diğer müzikle ilgili bir şeyden söz etmemiş; İbn Kuteybe'nin tarih/edebiyat/sanat eseri *el-Maârif*'in siyer kısmında Bedr'de ölenler arasında sadece adı verilirken, tamamen farklı bir konu başlığı olan ve derleme izlenimi veren "eşrafın sanatları" arasında Nadr, udla şarkı söyleyen şeklinde betimlenmiştir (İbn Kuteybe, 1981: s. 154 ve sınaatül-eşraf s.576). İbn Kuteybe, *Uyûnü'l-ahbâr*'da (1996: 3 c., 6.cüz, s.35), kardeşlik bahsinde (kitâbü'l-ihvân) Nadr b. Hâris'in Abadan'da oturan bir arkadaşına zengin olduğunu bildiği halde iki nalin gönderdiğini ve bu hediye ile hatırlanmak istediğini ifade etmektedir. Arapça ifadede kullanılan "gny" kelimesinin "gına, ganna" ile benzerliğinden dolayı yanlış anlaşılmasın diye belirtmek gerekir ki, buradaki "gny" kelimesi zenginlikle ilgilidir, aynı imla ile yazılan şarkı söylemesi, çalgı çalması ve öğrenilmesi, öğretilmesi anlamı söz konusu değildir, İbn Kuteybe râvisini söylemiyor olsa dahi konu sonradan yanlış değerlendirilmiş olabilir. *Uyûn* ve *el-Maârif* eserleri incelenerek İbn Kuteybe'nin tarihçiliğinde tenkit metodunu kullanmadığı (Özer, 1997: s.73, 77), nakilci bir tarihçi olduğu sonucuna varılmıştır.

Burada belirtilen nakilci her tarihçi eleştiri yapmamıştır anlamına gelmemektedir. Örneğin Nüveyrî (ö.733/1333), ünlü ansiklopedik tarihinde "lehvü'l-hadîs" âyetinin yorumlarını aktarırken önce "muganni cariye satın alan Kureyş'ten bir adam" (Nüveyrî, 2004: c.4, s.146) İbn Abbas adına rivâyeti verdikten daha sonra Nadr b.Hâris'ten (Nüveyrî, 2004: c.4, s.147) şarkıcı cariye satın alan olarak değil, "Rüstem ve İsfendiyar ahbarlarını satın alan adam" olarak bahseden müfessir Mukatil rivâyetine yer vermiş; İbn Abbas'ın adına aktarılan "Nadr'ın şarkıcı cariye satın alan adam" olduğu rivâyetine yer vermemiştir, hatta bu ayeti tefsir ederek müziğin haramlığı konusunda zamanın alimlerini eleştirmiştir (Altınay, 2015: s.578, dipnot 9). Bu açıklaması ile İbnü'l-Cevzî

(ö.597/1201) tefsirine benzemektedir. Eserinin bir başka yerinde Nüveyrî (2004: c.4, s.224) “ilk Farsî gınaları Arapçaya nakleden kişi” olarak Nadr’ın adını değil, yanlış da olsa Said b. Miscah’ın adını vermektedir.

Son olarak konumuzun ikinci odak noktası olan ud çalgısı gibi teltinlak çalgılarının Cahiliye döneminde Araplar tarafından bilinmediğini, daha sonra Arap toplumuna girdiğini belirten yakın dönem tarihçiler olduğunu ilave etmek lazım. Bunlar arasında Zeydan (2019: s.591), Farukiler (1986) gibi tarihçileri sayabiliriz.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu makalede işlendiği gibi, yukarıda hayatını verdiğimiz Hz.Peygamber’le cidden mücadele eden ve Arap müşrikleri kışkırtan, Ebû Süfyan ve Ebû Cehil’le birlikte hareket eden Nadr b.Hâris (ö.2/624) hakkında ilk dönem tefsirler ve siyerler, Nadr’ın adını ve eylemlerini anlatırlarken müzikle ilgisinden bahsetmezler iken (Mukatil, Taberî, Vâhidî gibi), sonradan tarih, edebiyat kitaplarında Nadr’ın ud bildiği bilgisi (İbn Kuteybe, el-Maârif) ve şarkıcı cariyeye satın aldığı ve hediye ettiği yayılmaya başlamış, aynı sıralarda hadis kitaplarında müzik, müzik aletleri ve şarkıcı cariyeye alıp satmaya karşı hadisler ve yorumlar yaygınlaşmış (başlangıçta Nadr ile ilgisiz olarak), daha sonraları bu iki sahadaki entellektüel bilgi Nadr ile birleştirilerek, özellikle Lokman suresinde yer alan “lehvü’l-hadîs” âyetini açıklayan tefsir alanına (İbn Hibbân gibi) sıçramış görünmektedir. Bu söylediklerimizi Zemahşerî ve Suyûti’nin tefsirlerindeki açıklamalarda daha net görebiliyoruz. Suyûti’nin âyeti açıklarken bir taraftan Beyhakî, Şuabu’l-iman; el-Feryâbî; Cüveybir; İbn Merdeveyh gibi tefsir kaynaklarından söz ederken diğer taraftan Taberî, Tirmizî, İbn Mâce gibi hadisçilerin bu âyetin yorumlarını birleştirerek şarkıcı cariyeye alıp satmanın haram olduğu görüşlerini de aktararak verilen yorumları muhaddislerin görüşleri ile zenginleştirmiştir. Bu anlamda hem hadisçilerin hem müfessirlerin ve tarihçilerin kaldıkları sosyolojik etkinin ciddi bir şekilde sorgulanması gerekebilir. Ancak makalede asıl konu olan Nadr b. Haris’in ud ile ilişkisinden bahsetmedikleri için hadisler konunun sınırları dışında olduğunu belirtilmiştir.

Böylece ud çalmak gibi müzik bilgisinin azılı bir müşrikle ilgisi kurularak, müşriklere benzemek düşüncesi üzerinden, belki de Hicaz’da gerçekten ud kültürünün olmadığını bildikleri ve kendi fikirlerini savunmak için bu yola girdikleri için, bir kısım tarafından müziğe ilginin azaltılması, bir kısım tarafından müziğe ilginin yok edilmesi amaçlanmış görünmektedir. Bu fikrin ortaya çıkışında gittikçe yükselen müziğe karşı ilginin önüne geçmek üzere, hızlı kültürel ve

sosyolojik değişimin karşısında, entellektüel çevrede müzik piyasasını veya yayılmasını engellemek ve şarkı bilen cariyelerin fiyatlarındaki yükselişi durdurmak için şarkı söyleyen cariyelere sahip olmayan kişiler kadar müzik sevmeyen, müziği bilmeyen kişilerden avam, esnaf veya entellektüel sınıf tarafından uydurulmuş olabilir. Zayıf raviler bunun mümkün olabileceğini göstermektedir. Fakat buna karşı yine Nadr hakkındaki bu bilgiden yararlanmak isteyen müzikle ilgilenenler de aynı görüşten yararlanarak ud çalgısının Arap kültüründe eskiden beri var olduğu görüşlerini ortaya atmışlardır (İbn Hurdâzbih, Mufaddal gibi). Müzik tarihi yazarları açısından bakılırsa; İbn Hurdâzbih'in çeşitli rivâyetlerini kullanan İsfahânî ise 306/925 yılında yazdığı *Kitâbu'l-Eganî*'sinde; ve onu kaynak olarak kullanan İbn Abdірabbih (ö.327/939) *el-Ikd'*inde; Nüveyrî *en-Nihâye* adlı eserinde bahsettikleri Nadr'ın ilk ud bilen kişi olduğu konusunda anlatılanlara itibar etmemişlerdir.

Kullanılan kaynaklardan Nadr ve ud bilgisi yazarlarından İbn Kuteybe, Mufaddal, İbn Hurdâzbih ve Mes'ûdî'de; hepsin de Bağdat ilim ve siyaset çevresinde bulunan çağdaş kişiler olduğu düşünülmüştür. Konu bir başka açıdan, yani ud tarihi açısından ele alındığında, yazılı eserlerdeki bu zenginleşirmenin, Araplarda ud için bir tarih yaratma girişimi olduğu, uda Hicaz kaynaklı bir köken duygusu vermek için Arap hekim Hâris b. Kelede'ye kadar uzanan bir takım gerçek dışı söylemlerin h. III. yy. ortalarında geliştirildiğini, bunu müşrik Nadr b. Hâris'le pekiştirilmeye çalışıldığını söylenebilir. Böylece ilk dönem siyerlerde yer almasa da² hadis derlemelerindeki musiki/şarkıcı bilgileri sonradan konuya yer veren müzik tarihi kaynaklarından ve tefsirlerden anlaşıldığı kadarıyla, bazı zenginleşirmelerle desteklenmiştir. Bu konuda etken başka siyasi sebeplerin olabileceğine İbn Süreyc makalesinde değinilmiştir.

Bu tespitler ışığında Nadr b.Hâris'in ud bildiği, ud öğrendiği, ud öğrettiği, müzik bildiği, şarkıcı cariyeye satın alıp müslüman olan kimselere dinden döndürmek için gönderdiği, bu şarkıcı cariyenin müstehcen şarkılar söylediği düşüncesi, İbn Kuteybe'nin (ö.276/889) eserinin yazım yılı dikkate alınırca, III/IX.yy.ın ortalarında tarih ve tıp derlemelerinde ortaya çıkmış; Taberî (ö.310/922) ve Vâhidî (ö.468/1076) tefsirlerinde var olmadığı, İbn Hibbân (ö.354/965) tefsirinde var olduğu dikkate alınırca IV./X.yy ortalarından sonra tefsir kitaplarına girmiş, daha sonra rivayetler İbn Abbas'a dayandırılmış denebilir. Ancak İbn Kesîr (ö.774/1372, hem tefsirinde hem siyer/tarih eseri olan *el-Bidâye*'sinde), Nüveyrî, İbnü'l-Esîr (ö.630/1233) gibi bazı tefsir, tarih, edebiyat; hatta

² İlk dönem fıkıh tartışmalarını konu dışında tutulmuştur.

müzik dinleme (yani sema ve eğlence) konusunu doğrudan ele alan İbn Ebü'd-Dünya (ö.280/894), İbn Kayyim el-Cevziyye (ö.751/1350) gibi yazarların eserlerinde bu bilgiye yer vermemekle, ilk dönem tarih/siyer/tefsir kaynaklarında yer almadığı için itibar etmedikleri düşünülebilir. Sonradan ortaya çıkan bu gibi bilgilerin edisyon kritikleri yapılmadığı için veya “ben sadece aktarıyorum” yaklaşımıyla günümüz araştırmalarında (Farmer, Esed, Dayf, Pellat, Natur, Kılıç-ı, Aycan, Ziyagil, Turabi, Azizova gibi) aynı yanlışlar tekrar etmektedir. İlk defa Farmer’ın araştırmaları ile ansiklopedilere geçen bu yanlış bilginin 100 yıldır tekrarlandığı görülmektedir. Bozkurt (1997), Akdoğan (1999), Dinç (2021), Karakaya (2012), Uslu (2023b) gibi bazı araştırmacılar ise Nadr ve ud konusunu eserlerine almamakla isabet etmişlerdir.

Makalenin konusu olan incelemenin eleştirel tarih ve müzikoloji yöntemiyle varılan sonucu olarak entel müşrik Nadr b. Hâris’in müzikle ilgisinin gerçekte olmadığı, Nadr üzerinden bu ilginin, öldürülmesinden 250 yıl sonra, III./IX. yy. ortalarından itibaren kurulmaya başlandığı tespit edilmiştir. Bu ilgi kurulmasının ardında bir kısım ilim ve din adamının müziğe karşı duruşu olabileceği gibi farklı tartışma konuları karşısında bilgileri birleştirmek ve zenginleştirmek ihtiyacı hissedilmiş de olabildiği düşünülebilir. Makale başlığındaki sorunun cevabı ise Nadr b. Hâris’in Hîre’de tahminen görmüş ve işitmiş olsa bile ud çalmayı bilmediği, bilmediği için kimseye ud/müzik öğretmediği, Hicaz’a ve Mekke’ye ud çalgısı ve bilgisi getirmedeği, Hicaz’ın ilk ud çalanı olmadığı, şarkıcı cariye satın alıp ud çalması için müslüman olan kimselere göndermemiş olduğu; iyi bir hatip, muannid, müşrik ve tüccar olduğu anlaşılmaktadır.

Makalenin önerisi olarak Nadr’ın ud bilgisi üzerinden yapılan bu araştırma gibi, şarkıcı cariye alıp satma veya edinme probleminin ilk ne zaman başladığı ve bu konunun Nadr ve İbn Hatal ile ilişkisinin ne zaman kurulduğu, hadis kitaplarındaki yansıması, Rüstem ve İsfendiyar hikayesi konularının Arap kültüründe yansımasının sorgulanması araştırma konuları olarak önerilebilir.

KAYNAKLAR

Akdoğan, B. (1999). “İslâm’da Mûsikînin Hükümü Konusunda İleri Sürülen Âyet Ve Hadislerin Analizi”. *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 39: 379 vd.

Azizova, E. (2007), *Hız. Peygamber Döneminde Çalışma Hayatı Ve Meslekler*, Doktora tezi, Marmara Üniversitesi SBE.

Abdullah b. Yusuf el-Cüda’ (1986), *Ehâdis zemmu’l-gına vel-meâzif fil-mizân*, Salihyye Mektebetu Darul-Aksa yay. 1406/

- Altınay, R. (2015). *İslam ve Sanat*. İstanbul İslami İlimler Araştırma Vakfı yay.
- Aycan, İ. (2006), “Nadr b. Hâris”, *DİA*, 32: 280-281
- Bozkurt, N. (1997), *Hadis’te Folklor ve Eğlence*, İstanbul Marmara Üniversitesi yay.
- Câhiz (ö. 255/869) (1966). *el-Hayevân*, haz.Abdüselam Hârun, 2.bs., Halep Mektebetül-Câhiz yay. 1384/
- Câhiz (ö. 255/869) (1998). *el-Beyân ve ’t-tebyîn*, Kahire Mektebetü’l-Hanci yay. 1418/
- Câhiz (ö. 255/869) (1991). *Tabakâtü’l- mugannîn (Resâilu’l- Câhiz içinde)*, haz. Abdüselam Harun, 1-4 c., Beyrut Darülcıyl yay. 1411/
- Câhiz (ö. 255/869) (1980). *Kitabü’l- kiyân (Resâilu’l- Câhiz içinde)*, haz. Abdüselam Harun, c.2/14; İng.trc. *The Epistle On Singing Girls*, Çev.A. F. L. Beeston, Warminster
- Can, M. C. (1995). “Tarih içinde Ud I”, *Milli Folklor*, 4/26: 8-16.
- Dayf, Ş. (1976), *eş-Şiir vel-gına fi’l- Medîne ve Mekke li-asr beni ümeyye*, Kahire Mektebetü’l-dirasati’l-üdebiyye ve Darülmaarif yay.
- Dinç, S. (ed.), *İslam Medeniyetinde Bilim Öncüleri: Musiki*, İstanbul Mana yay.
- Düzenli, P. (2014), *İslam Kültür Tarihinde Musiki*, İstanbul Kayıhan yay.
- Ebu Arube Hüseyin b. Muhammed el-Harrânî (ö.318/930) (2003), *el-Evâil*, haz. Meş’al el-Mutayri, Beyrut Daru İbn Hazm yay. 1424/
- Esed, N. (1969). *el-Kiyân ve ’l-gına*, Kahire Darülmaarif yay.
- Ezraki (ö. 250/864 [?]) (2003). *Ahbâru Mekke*, haz. Rüşdi Melhas, Beyrut.
- Fakihi (ö. 278/892) (1994). *Ahbâru Mekke*, Haz.Abdümelik Dehş, Beyrut Daruhazar yay. 1414/
- Farmer, H.G. (1929). *A History of Arabian Music*, London.
- Farmer, H.G. (2000). “Ûd”. *The Encyclopaedia of Islam* (ed. C. E. Bosworth et al.), Leiden: E. J. Brill yay. 10: 768-73.
- Faruki, İ.-L. L. Faruki (1986). *İslam Kültür Atlası*. İstanbul İnkılab yay.
- Fayda, M. (1992). “Bedir Gazvesi”, *DİA*, 5: 325-327
- Fîrûzâbâdî (ö.817/1415) (1919), *Tenvîru’l-Mikbâs*, Kahire Vezaretül-Maarif yay, 1337/
- Halîlî, M. (1946). *Mu’cemü’l-udebâi’l-etibbâ*, 1-2, c., Nef Matbaatül-izzi yay.
- Hamarne, N. (1985). *Târihu Etibbâi’l- uyûni’l- Arab*, c.1-2, Halep.

Ud Tarihi İçin Müzikolojik Sorgulama, Entel Müşrik Nadr B. Hâris Ud Çalmayı Biliyor Muydu?

- Heysemî (ö. 807/1405) (2001). *Mecmau 'z- zevâid*, haz.M. Abdulkadir Ata, Beyrut Darülkütübil ilmiyye yay. 1422/
- Hitti, P. (1970). *History of the Arabs*, Macmillian yay.
- Humeydî, A. b. Abdullah, *Tefsîru İbn Abbas*, Mekke Camiatu Ümmül-Kura yay. ts.
- İsfahânî (2008). *Kitâbü 'l-Egânî*, 1-25 cilt, Beyrut Darusadır yay.
- İşıктаş, B. (2016). “Kuramdan İcraya Müziğin İntikal Aracı: Ud’un Dünü Ve Bugünü”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/44: 673.
- İbn Abbas (1991). *Tefsîru İbn Abbas el-Müsemma Sahifetü Ali b. Ebî Talha an İbn Abbas*, haz. Râşid ez-Zecâl, Müessesetül kütübil-sekafiyye yay. 1411/
- İbn Abdirabbih (ö.327/939) (1983). *Kitâbü 'l-Ikdi 'l-Ferîd*, Beyrut Darülkütübil-ilmiyye yay. 1404/
- İbn Cülcül (ö.384/994) (1985). *Tabakâtu 'l-etibba*, haz. Fuad Seyyid, Beyrut Müessesetür-risale yay.1405/
- İbn Cüreyc (ö.150/767) (2004). *Merviyyâtuhu ve tefsîruhu*, haz. Sa'dî b. Mehdî el-Hâşimî, Mekke Camiatu Ummul-kura yay. 1425/
- İbn Ebû Usaybia (ö. 668/1270). *Uyûnu 'l-enba fî tabakâti 'l- etibba*, haz. Nizar Rıza, Beyrut Mektebetül-Hayat yay.
- İbn Ebi'd-Dünya (ö.280/894). *Zemmü 'l-melâhî*, haz. Amr Abdülmünim Selim, Mektebetül İbn Teymiyye yay. 1416/
- İbn Hibbân (ö.354/965) (1993), *Tefsîrü 'l- Bahri 'l- Muhit*, haz. Adil Ahmed Abdulmevcud- Ali M. Muavviz vdğr, Beyrut Darulkütübil ilmiyye yay, 1413/
- İbn Hurdâzbih (1964). *Muhtâr min kitâbi 'l-lehv ve 'l-melâhi*. Haz. Papaz İğnatyos Abduh Halife el-Yesuği. Beyrut Matbaatu 'l- katalukiyye yay.; Ayrıca Ar. metin haz. Tokay, 2017, YL tezi içinde.
- İbn Kayyim el-Cevziyye (ö.751/1350) (1986). *Kelam ala mes 'eleti 's- sema*, haz.M. Azir Şems, Mekke Darul-alemil-fevaid yay.
- İbn Kesîr (ö.774/1372) (1997). *el-Bidâye ve 'n- Nihâye*, haz.Abdullah Türki, 1-21 c., Merkezül-Buhus yay. 1418/
- İbn Kesîr (ö.774/1372). *Tefsîrü 'l- Kur'an*, haz. Hikmet Yasin, 1-7 c., Kahire Darul ibnül Cevzî yay.
- İbn Kuteybe (1981). *el-Maârif*, haz.Servet Ukkâşe, Kahire Darülmaârif yay.
- İbn Kuteybe (1973). *Te'vilü Müşkili 'l- Kur'an*, haz. Seyyid Ahmed Sakar, Kahire Mektebetu

- Darütturas yay. 1393/
- İbn Kuteybe (1996). *Uyûnü'l- ahbâr*, Kahire Darulkutub vel-vesaik yay., 3(6.cüz): 35.
- İbnü'l- Cevzî (ö.597/1201) (2002). *Zâdu'l- mesîr fî ilmi't- tefsîr*, Beyrut el-Mektebetül-İslâmî yay. 1423/
- İbnü'l- Esîr (ö.630/1233). *Üsdü'l- gâbe*, haz Ali Muavviz- Adil el-Mevcud, 1-8 cilt, Beyrut Darulkutubil ilmiyye yay.
- Karakaya, F. (2012). "Ud", *DİA*, 42: 39-40.
- Kılıç (-lı), M. (1989), "İslâm Kültür Tarihinde Mûsiki: Başlangıçtan Emevilerin Sonuna Kadar", *Ankara Ün. İFD*, XXXI, 400 vd.
- Köse, F. B. (2018), "Bir Entelektüel Müşrik: Nadr b. el-Hâris el-Abderî ve Mücadelesi", *İÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1): 69-85.
- Mes'ûdî (ö.346/957) (2005). *Murûcu 'z-zeheb ve meâdin*, c.I-IV, el-Mektebetül-asriyye yay. 1425/
- Mevsîlî, Davud b. Nasirüddin. *Ravzatü'l- elibba fî târihi'l- etibba*, Yazma no. MS Or. Gu.1068 (archive.org)
- Mizzî, Yûsuf b. Abdurrahman (ö. 742/1341) (1992). *Tehzîbü'l- Kemâl*, haz. Beşşar Avvad, 1-35 c., Beyrut Müessesetür-risale yay. 1413/
- Mufaddal b. Seleme (ö.290/903) (1984). *Kitâbü'l-melâhî ve esmâuhâ*. Haz.Gattas Abdülmelik Hâşebe. Kahire Heyetü'l-Mısriyye yay.; Ar. metin haz. Yahşi, 2013, YL tez içinde.
- Mukatil b. Süleyman (h. 80-150) (2006). *Tefsîr-i Kebîr*, nşr. Abdullah Mahmud Şehhate, trc. M. Beşir Eryarsoy, İşaret yay.
- Natur, Ş. (1992). "İslam'a göre ses ve musiki sanatı", çev.R. Kalender-Adem Akın. Ankara Üniversitesi İlah Fak Dergisi, c.33: s.187-201.
- Nesâî (ö.303/915) (1990). *Tefsîru Nesâî*, haz. Sabri b. Abdülmelik- Seyyid b.Abbas el-Celîmî, Mektebetür-Rüşd yay. 1410/
- Nüveyrî (ö.733/1333) (2004). *Nihâyetü'l- ereb*, haz. Yahya Şamî, 1-33 c., Beyrut Darul- kütübil ilmiyye yay. 1323/
- Özer, H. (1997). *İbn Kuteybe'nin Tarihçiliği*, Lisans tezi.
- Pellat, Ch. (1993). "al-Nadr b. al-Hârith", *Encyclopedia of İslâm 2* (İng.), VII, 872-873.
- Suyûtî (ö.911/1505) (2011). *Dürü'l-Mensûr*, 1-8 c., Beyrut Darül-fikr yay. 1433/
- Taberânî (ö. 360/971) (1983), *Kitâbü'l- Evâil*, haz.M. Şekür b. Mahmud, Beyrut Müessesetür-risale yay. 1403/

Ud Tarihi İçin Müzikolojik Sorgulama, Entel Müşrik Nadr B. Hâris Ud Çalmayı Biliyor Muydu?

- Taberî (ö.310/922) (2011). *Tefsîru't- Taberî*, haz. Abdullah Türki, c.1-25, Kahire Darulmaârif yay.
- Taberî (ö.310/922) (1987). *The History of al-Tabari*, 1-40 cilt, M. Watt çevirisi, New York.
- Tokay, A. (2017). *İbn Hurdâzbeh'in Mûsikî Risâleleri Üstüne Mukayeseli Bir Çalışma*, Yüksek Lisans tezi.
- Turabi, A. (1997). "İlk Dönem İslamda Musiki Çalışmaları". *MÜ İlah. Fak. Dergisi*. 13-15: 225-248.
- Uslu, R. (2021). "Süreycoğlu Türki Muhannes Miydi? Orta Doğu Erken Müzik Tarihi Hicaz Gina Ekolü Öncüsü/ Was Suraydjogli Turki Effeminate? The Pioneer Of The Hijaz Ghina School In The Early Music History Of Middle East". *10.Uluslararası Kültür ve Medeniyet Sempozyumu, 10th International Conference on Culture and Civilization, Full texts book* (ed.Semra Tetik), Erzurum, s. 188-192.
- Uslu, R. (2023a), "Does the poet Lebîd b.Rebia talk about the oud in his poem Muallaqa? Musicological analysis for Kerine and Kiran instrument. *Atatürk Üniversitesi Doğu Esintileri/ A Journal of Iranology Studies*, 18(1): 44-52.
- Uslu, R. (2023b), "Hicaz Ekolü Müziğin İlk Yüzyılı". *Güzel Sanatlar Alanında Uluslararası Araştırmalar*, Ed. Serdar Tuna, Ankara Platanus publishing, 1.Bölüm, s. 5-35.
- Vâhîdî (ö.468/1076) (1991). *Esbâbu Nuzûli'l- Kur'ân*, haz. Kemal Besyûnî, Beyrut Darülkütübî'l- ilmiyye yay.
- Vâkidî (1984). *el-Meğâzî* (haz. Marsden Jones), c.I-III, Beyrut 1984.
- Yahşi, T. (2013). *Mufaddal b. Seleme'nin Kitabü'l-Melâhi Ve Esmâiha Adlı Eserinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans tezi.
- Zehebî (ö.748/1348) (1995). *Mîzânü'l- i'tidal fi nakdi'l- ricâl*, haz.Ali M.Muavvaz- Adil Ahmed, 1-7 c., Beyrut Darülkütübîl ilmiyye yay. 1416/
- Zemahşerî (ö.538/1144) (1998). *el-Keşşâf*, haz.Adil Ahmed el-Mevcud- Ali Muavviz, c.5, Riyad 1418/
- Zenginbal, M. (1964). *Bedir Gazvesinde Maktul Düşenlerin İsimleri*, Mezuniyet Tezi, İÜ Ed Fak Tarih Bölümü.
- Zeydan, C. (2019). *İslam Uygarlıkları Tarihi*, çev. Necdet Gök, İstanbul İletişim yay.
- Ziriklî (2002). *el-A'lâm*, c.1-8, Beyrut Darülmî'l-mellâyîn yay.
- Ziyagil, H.E. (2021). "Udun tarihsel gelişim süreci". *Tobider*, 5/1: 1-19.

EXTENDED ABSTRACT

This is the problem and the title we deal with in the article: Musicological Inquiry For The History Of Oud, Did Entellektuel Pagan Nadr B. Hâris Know To Play The Oud?

In today's encyclopedias (such as by Farmer; Pellat; Aycan; Zirikli), we encounter the information that Nadr b. Harith learned the oud and taught it in the Hejaz, along with the information that he bought a singer concubine and brought her to the Hejaz. There is even a claim that Nadr was the "first oud player" of the Hijaz. These claims are examined in the article. In the article, the sources of the subject, which is handled with the qualitative method, have been chronologically criticized. The biography of Nadr b. Harith (d.2/624), who seriously struggled with the invitation of the Prophet to Islam and provoked the Arab polytheists, and acted with Abu Sufyan and Abu Jahl, was published by Ch. Pellat in the encyclopedia of Islam and Köse's special article. We also summarized Nadr's life and re-examined his life through the sources.

Early interpretations and sirah books (such as Mukatil, Taberî, Vahidi) wrote down Nadr's name and actions, but did not mention his interest in music. In the same years, hadiths against buying and selling music, musical instruments and singer concubines were compiled in hadith books but Nadr's no name. Later, it was determined that the knowledge that Nadr knew the oud and that he bought and gifted a thing his friends appeared in history, medicine and literature books and began to spread (like Ibn Qutayba and Ibn Ebi Usaybia). After that, new tafsir works were written that combined this new intellectual knowledge that emerged in the history with the Nadr described in tafsir interpretations. In this combined information, Nadr was included both as a singer slave buyer and as a person who knew music and oud. This combined knowledge seems to have spread and enriched, especially in the field of tafsir, which explains the "lehwu'l-hadith" verse in the Qur'an surah Luqman. We can see these things more clearly in the explanations of Ibn Hibban, Zamakhshari and Suyuti. While explaining the verse, Suyuti combined the information in the works of the hadithists while mentioning the sources of tafsir on the one hand, and he conveyed the views combining that Nadr bought a singer concubine and sent it to the Muslim person to give up. Thus, he enriched the interpretation of the verse like Zamakhshari. In this sense, the sociological impact of both hadithists, commentators and historians may need to be seriously questioned. However, we stated that the hadiths were beyond the limits of our subject, since they did not mention the relationship of our subject, Nadr b.Haris, with the oud.

Among the sources we used, Ibn Qutayba, Mufaddal, Ibn Hurdazbih, Mes'udi, who are the authors of Nadr and oud knowledge, are all contemporary people in the Baghdad science and politics. Mufaddal said that he wrote his book with a special effort to prove that the oud is an ancient instrument among Arabs. If we consider the subject in terms of oud history, this wealth of new information in written works is an attempt to create a history for the oud in Arabs, and some unrealistic views dating back to the Arab physician Haris b.Kelede were developed in the middle of the third century, because they wanted to give the oud a sense of origin from the Hejaz. In addition, we can say that they tried to reinforce this view with the view that Nadr b.Haris knows the oud. Thus, although the information on the music/singer in the hadith collections was not included in the first period sirahs, the information in the commentaries was enriched with new rumors obtained from the music history sources that included the subject later. As a result, in the new tafsir works, Nadr knew epic and oud and the singer bought slaves, hadith fiqh knowledge on music was combined and the commentary of the verse was enriched. It was mentioned in Ibn Sureyc's article that there might be other political reasons behind this enrichment.

In the light of these findings, it was later revealed that Nadr knew the oud, learned the oud, taught the oud, knew music, bought a singer concubine and sent it to convert people to Islam, and that this singer concubine sang obscene songs. Considering the year of writing of Ibn Qutayba's (d.276/889) work, this new view means that it emerged in the middle of the ninth century (mid-third century AH) in historical and medical compilations.

Since they do not exist in the tafsir of Tabari (d.310/922) and Vahidi (d.468/1076), and since they exist in the tafsir of Ibn Hibban (d.354/965), these new views have been used as new tafsir after the middle of the tenth century. Since they do not exist in the tafsir of Tabari (d.310/922) and Vahidi (d.468/1076), and since they exist in the tafsir of Ibn Hibban (d.354/965), these new views have been used and based on Ibn Abbas as new tafsir after the middle of the tenth century. However, some tafsir, history, literature, such as Ibn Kathir (d.774/1372), Nuveyrî, Ibn al-Esir (d.630/1233) from the post-tenth century writers; even, they did not include this information in the works of writers such as Ibn Ebü'd- Dünya (d.280/894) and İbn Kayyim al-Cevziyya (d.751/1350), who directly dealt with the subject of listening to music (i.e. sema and entertainment). As the strongest reason for this, we can think that they did not give credit to these new views, since they were not included in the sources of history, sirah and tafsir in the first period. The same mistakes are repeated in today's researches (such as Farmer, Esed, Dayf, Pellat, Kılıç-ı, Aycan, Ziyagil,

Azizova, Regular) because the edition critiques of such information, which emerged chronologically, are not made, or with the approach of "I am just transferring". It is seen that this misinformation, which was first published in encyclopedias with Farmer's research, has been repeated for 100 years. Some researchers such as Bozkurt (1997), Karakaya (2012), and Uslu (2023b) have hit the mark by not including the subject of nadr and oud in their works.

As a result of the analysis, which is the subject of the article, with the method of critical history and musicology, it has been determined that the intellectual polytheist Nadr had no real interest in music, and that this interest began to be established through Nadr 250 years after his murder, from the middle of the ninth century (3rd century AH). Behind the establishment of this interest, there may be the stance of some scholars and clergy against music, or the need to combine and enrich the information in the face of different topics of discussion may have been felt. The answer to the question in the title of the article is that even though Nadr b.Hâris had probably seen and heard it in Hira, he did not know how to play the oud and did not teach oud/music to anyone because he did not know how to play the oud, and he did not bring oud instruments and knowledge to Hijaz and Mecca, and that he was not the first oud player in the Hijaz. It is understood that the singer did not buy a concubine and send it to Muslims to play the oud, and that he was a good orator, very stubborn, polytheist or pagan and merchant.